

Prez ljatoto na 1947 godina gradyt reshi da izprati na more vsichki gladni i nedohraneni deca. Taka, ostrigaha Niko Herceg do kozha. Momchetata stojaha v dylga zmievidna kolona v dvora na Centyra po obezzarazjavane, zagledani v tilovete na drugarite si. Edin chovek s bjala bolnichna prestilka s pognusa gi strizheshe s porjadychno tyta mashinka. Gazeha v kosa do kolene. Vs jako momche poluchi parche cheren, sluzest sapun. V negovata vonja, kojato se noseshe тази sutrin iz dvora na Centyra, beshe skrita smradta na plesen ot istorijata na vseobshtata nishteta.

Sapunyt, inache, beshe praven po slednija nachin: v golemi vojnishki kazani dylgo se varjat razlichni otpadyci ot zaklani zhivotni - cherva, kozha, hrushtjal, kosti s ostatyци ot meso i zastinala mas, vsichko tova posipano s potash ("soda kaustik", kakto se naricha tozi cenen produkt) ili pepel, ako njamashe soda. Sled dva-tri chasa varene, ot povyrhnostta na kazana se otdelja tynkija bjal sloj, ot kojto se pravi po-fin sapun, dokato ostatykyt ot tymnata smes prodylzhava da se vari, sled koeto se izliva na dyska i oshte neizstinal se rezhe s tel na pravilni cherni kubcheta.

Sdyrzha'l sylzite si, Herceg gledashe kak na kolenete mu pada dyzhd ot zlatisti kydrici. Imashe svetlokestenjava kosa, no shtom mashinata otrezheshhe njakoj kichur, kosite posivjavaha pred ochite mu i stavaha tymnopepeljavi. Kogato svyrshiha sys striganeto, trjabvashe vsichki da se syblekat goli i da vyrzhat drehite si s kaish ili s kanap, koito njamaha kolan. Malkijat Haim Salom, uzhasen, hvyrli sapuna si i, zagubil razsydyk, se vturna bez drehi prez dvora, zagraden ot vsichki strani s dylgi baraki i bodлива tel. Dokato dvama choveka v beli prestilki go vlacheha nazad kym redicata, toj, gyrchejki se kato lud, zahapa

edinija za rykata. Na Herceg mu dokrivja, che shte umre taka glupavo, bez njakoj da uznae za tova. Verоятно shte kazhat, che e izpraten v njakakyv dalechen lager za vyzstanovjavane.

Sledvashtata baraka smyrdeshe na kisela plesen. Dyrvenite letvi, s koito beshe zastlana poda, bjaha hlyzgavi i sluzesti. Skoro ot tavana poteche voda: otnachalo syvsem studena, a vednaga sled tova netyrpimo goreshita. Momchetata vreshtjaha, obhvanati ot sumatoha. Herceg zabeljaza, che mnogo sa OBRJAZANI. Malkite im kljoshtavi tela se obvivaha ot oblaci para. Sled tova vodata izvednyzh sprja, te izljazoha i vseki poluchi pochti prozrachen i, koj znae zashto, mokyр peshkir, za da se iztrie. Vse oshte goli, kakto majka gi e rodila, trjabvashe da pretichat mezhdu dve baraki, kato skachaha ot tuhla na tuhla, za da ne stypjat v rjadkata kal. Vidjaha malkite si drugarki po nevolja, sednali na zemjata kato jato cvyrchashti ptici. Krieha s ryce ONEZI mesta, no ne uspjaha mnogo - te vse pak gi vidjaha. Momichetata ne bjaha ostrigani. Niko Herceg ne znaeshe kakvo im bjaha napravili.

Sled tova dylgo se pridvizhvaha kym dylga masa, zad kojato sedjaha lekari nad zeleni kartoni i instrumenti, ot koito se plasheha. Pochistiha muskulite im s pamuk, natopen v spirt i zabodoha v tjah dylgi, bolezneni igli s vaksina protiv tif.

Posle minaha prez lapite na chetirima jaki myzhe sys sini kombinezoni i maski na licata. Posipaha gi s njakakyv prah, kojto voneshe na sjara i hlebarki. Stojaha goli pod julskoto slynce pred nova baraka, veche ukroteni i primireni sys sydbata si i chakaha da im vyrnat drehite. Kogato si gi poluchiha, bjaha dosta izmachkani i syshto posipani s onja bjat prah. Nishto ne lipsvashe, osven kopchetata.

Kachiha gi na novi zeleni kamioni "dodzh", chiito platnishta bjaha bojadisani v maskirovychen esenen cvjat. Na vseki kamion se padna po edna goljama konserva zhylt

amerikanski margarin ot fystyci i po pet, veche narjazani samuna gletav, nedopechen hljab, chiito rezeni se dyrzhaha samo na dolnata kora. Decata gi narichaha "shtruca".

Salom i Herceg reshiha da izbjagat pri pyrvija udoben sluchaj. Zatova se kachiha edni ot poslednite i zaeha mesta dosami zadnata kanata na kamiona.

Togava za pryv pyt vidja Lina Koen.

Shofjoryt ja vdigna s ryce kato kukla i ja metna mezhdu dvama im. Novata j zhylta roklja ot parashutna koprina mnogo otivashe na nejnite tymni kydrici i golemite j sefardski ochi (sefardi - ispanski evrei, b.pr.). Momchetata j napraviha mjasto mezhdu sebe si. Chu kak se nagovarjat da izbjagat:

- Da ne ste ludi! - kaza. - Shte vi vyrnat...

- Neka ni vyrnat! - samouvereno kaza Salom. - Shte vidim...

Herceg s nedoverie gledashe тази nekanena gostenka.

- Kak se kazvash? - popita ja.

- Tova e Lina Koen - kaza vmesto neja malkijat Salom. - Poznavam ja...

- Kazaha, che shte ni nauchat da pluvame... - kaza tja.

- Az veche znam! - pohvali se Herceg, a sled tova gordo dobavi - I da karam kolelo!

Svi hubavata si glava mezhdu ramenete, a krakata si podgyna pod rokljata:

- Nikoga ne sym hodila na more...

- I nie - prizna Herceg.

Trygnaha prez planinata edva sled objad, sled mnogo proverki.

Pod platnishteto svisteshe vjaty, a karoserijata ludo se drusashe po izrovenija pyt. Sgushiha se edin v drug, za da im byde po-toplo. Pri pyrvoto spirane v njakakvo polurazrusheno gradche, im razdadoha maslinenozeleni vojnishki odejala.

Momichetata izvikaha Lina Koen da otide pri tjah i zaedno da se zavijaj, no tja predpochete da ostane s Herceg i Salom. Togava te prezritelno sviha ramene i zapochnaha da si shepnat pod odejaloto, otkydeto skoro se chu pesnichka:

Vizhdam az sega i znam
koj s kogo si naj prilicha!
Sveli sa ochi ot sram,
vizhda se, che se obichat!

Ot tova pyrvo pytuvane na more, Herceg zapomni kopropinenija dopir na Lininata parachutna roklja i dve im imena, svyrzani zavinagi s detskata pesen:

Niko i Lina
imat si merak,
sled edna godina
shte si skljudhat brak...

Lina topleshe kato malka pechka; ot nezhnoto j detsko tjalo prosto izvirashe toplina. Zaviti s odejala chak do nosa, nadzyrtaha nad kanatata na "dodzha" v nepoznat, nedruzheljuben kraj, taka razlichen ot tehniya grad. Nad tjah otminavaha svezhi tymnozeleni planini. Dolu, v proloma, bucheshe razpenena reka. Ot dve strani na pytja lezhaha ryzhdjasali kamioni, ot koito njakoj beshe obral vsichko, deto mozheshe da se vzeme. Zabeljazaha i kriloto na edin samolet, kojto styrcheshe ot edin sipej. Prez korpusa mu shumeshe planinski potok. Minaha pokraj pocherneli bunkeri s kupishta tankova zhelezariya okolo tjah. Oblacite nezabeljazano se ocvetiha v rozovo. Spiraha na njakolko pyti da pijat voda i da pishkat. Mnogo deca povryshtaha.

Taka Herceg za pryv pyt razbra, che syshtestvuva svjat izvyn Saraevskata kotlovina. Negovijat roden grad mu izglezhdashe tolkova strashno daleche, che toj i Haim Salom mylchalivo se otkazaha ot zamislenoto bjagstvo. Symnjavaha se,

che shte uspejat da se vurnat njakoga obratno v kyshti. Osven tova, prez gorata pretichvaha pyrgavi bezshumni senki, po koito vojnicate, pridruzhavashti kamionite, streljaha. Izvikvaha: "Po bandata! Oooooooooooooooooo!" i zapochvaha da streljat s avtomati po dyrvetata, bez da spirat kamionite. Njakolko pyti kurshumite se vurnaha ot gorata i prosvistjaha nad glavite im.

- Ljagaaaaaaaj! - narediha vojnicate na decata v kamionite i vednaga otgovoriha na ognnja. Naviknali ot malki na strelba, decata mylchaha.

Prez noshtta prespaha v edno uchilishte kraj njakakyv grad, chiito beli steni i kaldyrym bjaha oshte goreshti ot zhegata prez denja. Spaha na poda, pod chinovete, vyrhu razstlana slama. Cjala nosht gi hapaha njakakvi uporiti zhivotinki, sled chiito uhapvanija ostavaha kyrvavi sledi. Rano sutrinta na sledvashtija den, sled kato poluchiha po chasha goreshto kakao v dvora na uchilishteto, prodylzhiha svoja pyt prez golo plato, po koeto se chuvaha samo shturci. Kolkoto poveche pytuvaha, tolkova po-svetlo i po-toplo stavashe - kyshtite i horata, trevata po niskite polegati hylmove sjakash vse poveche izblednjavaha. Izpluvali ot tymnite i vlazhni bosnenski gori, sega, shibani ot goreshtija vjaty, te otivaha kym svetlinata, primizhali s nesviknali ochi. Pobeledi ot sitnija prah, kojto obilno zasipvashe kamiona, momichetata prilichaha na malki starici s beli kosi i posiveli migli. Sled tova planinite stanaha cherveni. Zabeljazaha njakakvi stranni plodove na nepoznati za tjah rastenija. Ot kamennite ogradi se spuskaha lozi, a po bodlivi hrasti kraj pytja zreeha njakakvi cherveni plodove, za koito iz kamionite se raznese sluh, che sa otrovni i onzi, kojto vkusi ot tjah, umira sled pet minuti v naj-strashni myki.

Izmychvashe gi silna zhazhda, no shofjorite poveche ne spiraha, dokato zad edin ostyr zavoj na gol hylm, obrasyl v lishei, ne vidjaha ogromno bledosinjo prostranstvo - neizmerimo

kolichestvo ot NISHTO pod nepodvizhnoto nebe. Tazi pustosh napomnjasha na koshmaren syn. Razkoshni mlechni vodi lyshtjaha s myrtyv bljasyk. Naj-posle, tova beshe moreto i decata zakreshjtjaha negovoto ime: "Moreto, moreto, eto moretoooooo... ". Mizhaha i trypneha pred tova svetlo chudo, kato razmazvaha s ryce prahta po licata si. Naduvajki klaksoni, kamionite se spusnaha v edno pristanishte, kydeto decata bjaha prehvyrleni na korab za prevoz na pjasyk, kojto noseshe hubavoto ime "Blazhena Gospa ot Shkolja" ("Presveta Bogorodica Ostrovna"). Morjacite gi tovaraha, sjakash bjaha stado ovce, dokato korabcheto ne se napylni tolkova, che moreto stigna do samija bord. Herceg grebna s shepi voda i zhadno zapochna da pie. S uzhas ustanovi, che e gorchiva i solena, i ja izplju, kato krieshe ot ostanalite svojata zabluda.

Mjataha se ot myrtvoto vylnenie, dokato ne se spusna noshtta. Lina Koen povryshtashe prez borda, a Herceg dyrzheshe dlan na nejnoto chelo i pazeshe kosata j da ne se namokri. Ne mu stavashe losho ot vylnite, no mrazeshe i se plasheshe ot tova kovarno morsko zhivotno, na chijato griva jazdeha. Chuvstvashe, che e nastroeno nedruzheljubno kym saraevskite deca. Zakle se da zashtitava Lina Koen, ako stane nuzhda, i do posledna kapka kryv. Zhal mu beshe, che e taka bezpomoshtna i che beshe sysipala hubavata si roklja, kojato sega cjala beshe na tymni mazutni petna.

Edva razbirashe podvikvanijata na morjacite. Feneryt postojanno se gaseshe i njakoj pak go paleshe. Horata ot "Blazhena Gospa ot Shkolja" gazeha zaspalite deca, dokato minavaha ot edinija do drugija kraj na palubata. Nakraja, sled mnogo kavgi i vikove, korabyt se oprja stranichno do edna kamenna stena. Stroiha gi v dve redici i za koj li pyt prez poslednite dva dena gi proveriha poimenno, sravnjavajki glasovete im ot tymninata sys spisyka, osveten s dzhobno

fenerche. Njakoj bezuteshno placheshe. Okaza se, che tri momcheta sa izbjagali i pratiha da gi hvanat. Posle otdeliha momchetata ot momchetata. Taka Lina Koen izchezna sled izvestno vreme v tymninata. Nakraja gi vyvedoha v njakakva neosvetena kyshta i gi razpredeliha po zhelezni krevati, koito bjaha zastlani s chisto beljo.

Herceg izobshto ne mozheshe da zaspi. Oslushvashe se kak momchetata bylnuvat nasyn. Izvednyzh zabeljaza kak ot krevata nad negovija se spuska edno momche, koeto narichaha Glavun, i kak nasyn trygva iz spalnoto pomeshtenie. Prosledi go na prysti i vidja kak malkijat spjasht minava prez njakakva gradina, uvereno, kato che li mu e poznata ot po-rano, i, voden ot prizrachno bjalata chakylesta pytechka, izliza ot tozi mrachen labirint na brega. Moreto beshe tiho i kato posrebreno ot svetlinata na pylolunieto. Vslushvashe se v tromavoto dishane na vodite, koito bljaskaha s iskristi svetlinki. Sledvashe Glavun na dve krachki razstojanie, no ne se reshavashe da go sybudi, zashtoto beshe chul ot ostanalite deca, che razbudenite lunatici tozchas umirat. Glavun prodylzhavashe da krachi kym moreto po vlazhnata, topla pjasychna ivica, dokato ne nagazi v plitchinata. Okolo bosite mu glezeni zaiskri fosfor. Izglezhda, che studenata voda go razsyni, zashtoto Herceg vidja kak se sepna i uplashedo se drypna njakolko krachki nazad. Stoeshe taka v nedoumenie i se pitashe kyde li se namira i kakvo li e tova goljamo i nepoznato neshto pred nego. Mozhe bi si pomisli, che e veche umrjal? Sedna uzhasen na pjasyka i zapochna da hlenchi.

Za pryv pyt Herceg vizhdashe lunatik.

Otide pri nego i go zavede obratno v spalnoto pomeshtenie.